

edicija

PROSEFEST

urednik
Alen Bešić

© Marko Pogačar, 2020.

© Kulturni centar Novog Sada, 2021.

Marko
Pogačar

latinoamericana
ili
1000 riječi španjolskog

*Svaka osoba u ovoj knjizi je stvarna.
Svaka sličnost sa stvarnim osobama je
slučajna.*

GOLI BOLÍVAR

Sedam sekretarica smrti

Janis je ime dobila po Janis Joplin. Otac joj i danas, svakog vikenda, svira blues gaže u barovima četvrti Las Mercedes i La Castellana, gdje se noću još može zateći poneki stranac, gringo dežmekast, pijan i lud. Preko tjedna radi u tvornici kablova, a kad se vrati, nakon dva sata probijanja zabačenim prigradskim cestama, preumoran je: prsti mu se grče toliko da na gitaru niti ne pomišlja. Janis je, kao tinejdžerka, ponekad pjevala back vokale, dok se brod nije nagnuo toliko da je s palube počelo kliziti sve, i mlade djevojke. Dobila je zabranu izlaska noću, i to je bio kraj njezine karijere s Los Caimanes Voladores. Kuća, doduše, nije bila mnogo sigurnije mjesto. Obitelj živi u Petareu, jednom od najvećih svjetskih slumova, s populacijom omanje europske države. Oni, u neku ruku, pripadaju elitnim stanarima četvrti: čvrste kraste od cigle, lima i najlona koja okiva koljeno grada. *Elitno* – kao kod prostitucije ili restorana ili odreda smrti – tu podrazumijeva da je bar jedan član obitelji stalno zaposlen, da u kući imaju struju (kada je ima) i tekuću vodu

(kada odluči teći), a Janis studira na državnom univerzitetu. Susreli smo se prije tisuću riječi, u slijepoj pjezi jezika; bio sam prvi put u Amerikama, i pitao sam se je li moguće da se to na meni nekako vidi.

Život u Caracasu pretvara se iz dana u dan sve brže u ružan san, piše. A mōru je, nama Europljanima, teško zamisliti u tropima. Prosječna temperatura čitave godine dvadeset dva stupnja Celzija, palme i stabla manga češkaju vlagom zagušen zrak, mirišu vruće arepe i salsa dopire s terasa malih lokala, negdje visoko vijećaju papige. Tu se film prekida, rola istječe i stroj se, uprazno škljocajući, mehanički vrti i vrti. Od nafom pogonjenoga prosperiteta pedesetih i šezdesetih ostala su samo sjećanja dovoljno starih; dalekih, suhих staraca koje plaše prazne police apoteka. Zlatno doba čavizma, kada sam upoznao Janis i grad, također pripada prošlosti. Iako je uljena ekonomija bila temeljito zlorabljena i nakrivo postavljena, ona pogažena, obespravljenā većina imala je od nje itekako opipljive koristi. Revolucija, u mnogočemu nalik na jugoslavensku, ipak kopni lomljena intervencionizmom i unutarnjom reakcijom: Caracas je danas najopasniji ratom nezahvaćeni grad na planetu, sa stopom ubojstava ne mnogo manjom od one koju ima Mogadišu. Uviđavni mrtvaci okamenili su se, oni čangrizaviji neumorno su trunuli. Život je bio obijen kiosk. Krokodili su došli i zagrizli i više ne puštaju, leteći kajmani iz bajke koji ti uđu u san i odnesu ga, i poslije ne možeš više zaspati.

Na travi u Parque del Este gutamo one zastrašujuće, guliverovske hot-dogove, suviše velike, kao i ostalo u ovom tijesnom, nemirnom svijetu. Biciklist-prodavač zatrpa ih s toliko krastavca, prženog luka, salate, senfa i suza da se hrenovci i pecivu može pristupiti jedino deduktivno. Doba je prvih piva. U zraku tinja lokalni reggae; Janis zna riječi i između zalogaja tiho pjevuši. Priča o ljenjivcu. Otac ga je, ima tome desetak godina, ošamućenog pronašao na rubu kuća, bit će da ga je udario automobil. Mjesecima su ga njegovali, tu poluslijepu životinju koja užasno smrdi, dok nije uspijevala sama visjeti s prečke satelitske antene. Kad su ga nosili natrag u džunglu, čitav čopor djece Patarea grčio se u plaču, kao da ispraća lijes. Ostao je, osim u ovoj priči, opjevan u jednoj polaganoj, molskoj pjesmi Los Caimanes Voladores. Zvala se, kao i ljenjivac, Juanito.

*

Njegovo ime ostalo je zagubljeno u crnom vulkanskom pijesku. Teško da postoje tragači za zlatnim grumenjem memorije koji bi ga u ovom času uspjeli isprati iz uzburanih voda Apoye. Ostalo, međutim, pamtim dobro, jer se prezreli gomolj manga, gomolj koji je načas stao kao vremena lišen svijet, ipak nije zaustavio na mojoj glavi.

Kao dijete vjerovao sam da je ornitologija samo skraćena, ljudskoj mjeri prilagođena verzija otorinolaringologije, medicinske grane s kojom sam se u to vrijeme

redovno susretao. Ptice? One su služile za to da ih se drži u ćibama, gađa praćkama, šuška kako ih susjed ovaj ili onaj, već prema potrebi priče, omčom hvata za večeru, ili da ih se, prefrigano, podmuklo, lovi ljepilom premazanom granom. Takve, uhvaćene i beskorisne, strpa ih pobjednik potom opet u one ćibe s početka. Onaj čije sam ime zaboravio za život je zarađivao promatrajući ptice. Tako bi se to, barem, moglo opisati jednom djetetu. Nije mogao, kaže, od njih odvojiti pogled: nebo za njega nije bilo plava praznina nego neprekidni, cjelodnevni koncert filharmonije kolibrića, tukana, lastavica pokušarki i dugorepih kvecala, redovito večernje zasjedanje one skupštine papiga, neiscrpna paleta perja, paleta rasparena i žarka kao košmar naivnog slikara. Danas u srednjim tridesetima, odrastao je u tridesetak kilometara udaljenoj Granadi, jednom od najstarijih srednjoameričkih gradova. Razlika između Managüe, u kojoj se nalazi ornitološki institut, i Granade, u kojoj živi obitelj i iz koje se uglavnom uspinje ovdje, u oko ugasloga vulkana, na svoju stalnu istraživačku poštu, škriputava je, iznutra trula metafora razlike „starog“ i „novog“ svijeta. U subotu, 23. decembra 1972., u 12:29 po lokalnom vremenu glavni je grad pogođen potresom, i od tog se nikad nije posve oporavio. Managua danas izgleda kao vreća Monopoly kućica nasumce rasuta džunglom, iz koje se povremeno protegne vertikalna kakovog hotela, banke ili trgovačkog centra. Granada, uljuljkana između gromade još uvijek aktivnoga Mombacha

i jezera Nikaragva, zadržala je svoju kolonijalnu arhitekturu. Obje ove vizure nisu drugo do dva lica istoga izrabljivačkog projekta, čije mačete zasijecaju u zlato, kavu i duhan koliko i u meso samo. Prvo ne skriva kaznu zlog bijelog boga. Drugo, posmrtnoj maski slično, osvježeno je nizom uprsanih plastičnih operacija.

Pivo siječemo aguardienteom od šećerne trske, iz kućne radinosti njegova oca. Promatranje ptica nažalost zna biti dosadno, pogotovo kada uzbudljivih ptica nema, kad ptice pozaspe, izumru ili naprosto ne dođu; i strasti s vremenom kopne, posebno kada prerastu u posao. Otac mu je bio sandinistički guerillero. Razvio je, vlastitim rukama, revolucionarnu zastavu na Narodnoj skupštini, priča, na dan kad je srušen Somoza. Danas ih, u kući s otvorenim vrtom kojim bazaju iguane, živi četrnaestero: četiri generacije. Četvero djece koja se njišu u pletenim ležaljka je njegovo, na njih pazi pradjed. Prikovan uz kolica, davi se u dimu jeftinih Casino King Size cigareta koji neprekidno otpuhuje, nalik parnjači kakve su u Granadu dovozile avanturiste, neke od njih potopljene u ludilo, kao Kinski u *Fitzcarraldu*, i iz nje ih odvozile bogate ili mrtve. Najuporniji su ostali ondje, isušeni u crvenoj zemlji, koju razgrće i u sitan, barutu sličan, prah mrvli korijenje mahagonija. Vlažnost je u zraku ogromna. Na stolu carne mechada, enchilade i crni grah. Kada on ispriča kako se, gore na mrkim jezerskim plažama, na mene, pijanog, sručio truli plod manga, a ja skočio pomislivši da netko

puca, četvero djece i djed smiju se bezubim ustima. Otac, guerillero u penziji, šuti. Noć pada na Nikaragvu.

*

„Jesmo li zaista ukleti?“, pita Manolo, stežući preširok grlić puške.

„I ako jesmo, tko je taj što nas je prokleo, ta vasion-ska ništarija?“, kaže, iako to odjekne kao prijevod replike iz kakvog Vila-Matasovog romana.

„Moguće je, uostalom, ako je prokletstvo dovoljno jako, ako je tako temeljito da se od njega zemlja rastvori i čovjeku od njega ispadnu zubi, moguće da je u tom slučaju zapravo riječ o dobročinitelju, o nekoj vrsti olako upućenoga blagoslova“, govori iako se njegova usta ne pomiču i Manolo hladnu cijev stišće potpuno nijem, a njegov monolog odzvanja samo u mojoj znojnoj, jednako hladnim vjetrom šibanoj glavi. Gledamo u pravcu Puna, gdje je pod padinama posutim agavama i šumom ciglenih kuća usidren linijski parobrod Yavari, umjesto prema sivoj, u čvrstu maglu potopljenoj pučini Titicace, pučini o kojoj je bolje šutjeti.

Za mene, Manolo je Indio. Iz njegove vlastite perspektive, naravno, stvar izgleda drukčije. Kada ga pitam što mu znači ta konkvistadorska, rapirom odsječena riječ, sliježe ramenima. Kaže: „Ne znači ništa. Moguće da znači čovjeka. Čovjeka koji ne želi umrijeti“, kaže Manolo posrćući, hvatajući ravnotežu na jezerskom vodom natopljenome šiblj u otoka. Većinu noći provodi

SADRŽAJ

Goli Bolívar	7
Karanfil s pjesnikova groba	29
Curvas peligrosas	59
Noć pada na Latinsku Ameriku (Srđan Srdić)	91

Marko Pogačar
LATINOAMERICANA
ili 1000 riječi španjolskog

izdavač

Kulturni centar Novog Sada
Katolička porta 5, Novi Sad
tel.: 021 528 972
faks: 021 525 168
e-mail: info@kcns.org.rs
www.kcns.org.rs

za izdavača

Bojan Panaotović

dizajn korica

Dragana Nikolić

lektura

Sanja Brkić

priprema

Vladimir Vatić

štampa

 SAJNOS, Novi Sad
STAMPARIJA

tiraž

300 primeraka

CIP – Каталогизacija u publikaciji
Библиотека Матице српске, Нови Сад
821.163.42-992

ПОГАЧАР, Марко, 1984-

Latinoamericana ili 1000 riječi španjolskog / Marko Pogačar. – Novi Sad : Kulturni centar Novog Sada, 2021 (Novi Sad : Sajnos). – 101 str. ; 19 cm.
– (Edicija Prosefest)

Tiraž 300.

ISBN 978-86-7931-825-1
COBISS.SR-ID 33474825